

Opinia
Komitetu Polityki Naukowej
i Naukowo–Technicznej Rady Nauki
z dnia 12 lutego 2009 r.

Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Nr 238, poz. 2390 i Nr 273, poz. 2703 i z 2005 r. Nr 85, poz. 727 i Nr 179 poz. 1484 oraz z 2007 r. Nr 115 poz. 795)
Komitet Polityki Naukowej i Naukowo–Technicznej Rady Nauki

przedstawia

wstępną opinię w sprawie *Krajowej mapy drogowej infrastruktury badawczej*.

Uwagi ogólne.

Odpowiednia infrastruktura naukowo-badawcza jest warunkiem realizacji celów polityki naukowej kraju, czyli "podniesienia poziomu i efektywności nauki w Polsce, rozumianych jako dostarczanie wyników i produktów badań naukowych o wybitnej jakości poznawczej i wysokiej użyteczności społeczno-gospodarczo-technologicznej", definiowanych w dokumencie "Strategia rozwoju nauki w Polsce do 2015 roku". Dlatego plany jej rozwoju wskazywane w *Mapie drogowej* winny być zbieżne z opublikowanymi dokumentami takimi jak Strategia, Program Foresight, czy Krajowy Program Badań Naukowych i Prac Rozwojowych. Powinny także służyć realizacji planowanych tam programów badawczych, a także uwzględniać możliwości, które zapewnić może istniejący bądź planowany potencjał kadrowy. Stworzenie takiej infrastruktury jest niezwykle trudne ponieważ aktualny stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej przekracza 70% (71.7% w 2006r.). Nakłady na samo jej odnowienie, a tym bardziej na planowane do roku 2015 zmniejszenie jej zużycia do 50%, przekraczają znacznie przeznaczane na ten cel nakłady budżetu i wymagałyby pełnego zaangażowania dostępnych środków z funduszy POIG.

Dlatego priorytetem wymagającym natychmiastowej realizacji staje się podjęcie konkretnych działań dla przebudowy zasad finansowania i organizacji nauki w Polsce, której istotnym elementem byłaby *Mapa drogowa* inwestycji. Podstawą winny być decyzje, które programy w określonych obszarach badań realizowane będą w ramach międzynarodowych struktur ESFRI, przy współuczestniczeniu w ich budowie, bądź tylko przy wykupieniu odpowiedniego czasu badań, które zaś powinny być realizowane w kraju. Konkretnie działania

konieczne do odnowienia i budowy nowej infrastruktury naukowo-badawczej winny obejmować nie tylko bezpośrednie inwestycje, lecz także działania konsolidujące rozproszoną aparaturę i zwiększające jej efektywne wykorzystanie. W oparciu o aparaturę istniejącą w różnych instytucjach naukowo-badawczych winny być tworzone krajowe lub regionalne centra badawczo-technologiczne, zdolne do prowadzenia określonych badań czy prac technologicznych co najmniej na europejskim poziomie. Instytucje tworzące centra byłyby zobowiązane do świadczenia usług, nie tylko w ramach centrów, lecz także innym jednostkom naukowo-badawczym i przedsiębiorstwom innowacyjnym, a zwłaszcza MŚP. Wobec szczupłości środków, nakłady na odnowienie i modernizację istniejącej aparatury badawczo-technologicznej winny stanowić priorytet w stosunku do nakładów na długotrwałe inwestycje w infrastrukturę od podstaw, wymagające sfinansowania oprócz kosztów nowej aparatury dodatkowo kosztów projektowania, prac budowlanych i instalacji niezbędnej infrastruktury technicznej.

Aktualnie oceny inwestycji realizowanych w ramach ESFRI, POIG i inwestycji budżetowych dokonują różne zespoły. Jeszcze inne zespoły (bądź instytucje jak np. NCBiR) dokonują oceny projektów badawczych i projektów z zakresu współpracy międzynarodowej, stąd możliwości stosowania różnych kryteriów i równoległego finansowania podobnych działań. Brak koordynacji może spowodować znaczne zmniejszenie efektywności całokształtu działań, dotkliwe zwłaszcza w sytuacji kryzysu finansowo-ekonomicznego.

Dlatego szczególnie ważne jest szybkie podjęcie działań nad koordynacją podejmowanych przez środowisko inicjatyw i prac oceniających je zespołów, celem stworzenia jednolitych kryteriów przyznawania dotacji i harmonizacji prac różnych zespołów decydujących o finansowaniu inwestycji z różnych źródeł. Wysoce pożądana byłaby synchronizacja wszystkich tych działań w przekroju poszczególnych dyscyplin koordynowana przez NCBiR i NCN i nadzorowana przez Ministerstwo.

Część szczegółowa

Proponowane pytania:

- jakie programy badawcze i usługi byłyby realizowane w oparciu o planowaną inwestycję i ich zbieżność z priorytetami polityki naukowej kraju
- jakie jest doświadczenie instytucji w realizacji podobnych programów naukowo-badawczych i usług
- czy planowane nakłady pozwolą na bezpośrednią realizację badań, czy też będą potrzebne dalsze nakłady dla osiągnięcia celu

- jaka część nakładów poświęcona ma być odnowieniu aparatury, a jaka pracom projektowo-budowlanym
- czy powstająca infrastruktura będzie dostępna dla całego środowiska naukowego prowadzącego badania w odpowiedniej dziedzinie nauki
- jaka część potrzebnej do realizacji określonych programów aparatury znajduje się już w posiadaniu instytucji wnioskujących
- jakie jest doświadczenie zespołów w prowadzeniu prac badawczych z wykorzystaniem i utrzymywaniem zaawansowanej aparatury badawczej i technologicznej w danej dziedzinie
- jakie jest doświadczenie zespołów we współpracy z innymi instytucjami naukowymi i z przemysłem.

Komitet proponuje, aby po ustaleniu kryteriów oceny zwrócić się do koordynatorów projektów ESFRI i PO IG z prośbą o odpowiedź na powyższe pytania, które będą stanowiły uzupełnienie dotychczas przesłanych informacji. Po otrzymaniu odpowiedzi i ich analizie Komitet mógłby wyrazić swoją opinię, bądź uwagi odnośnie poszczególnych projektów.

Odpowiadając na trzecie pytanie postawione w piśmie Pana Ministra z 6 stycznia br., Komitet uważa również, że celowe byłoby wskazanie tematyki projektu ESFRI, nieistniejącego na aktualnej liście, w którym Polska mogłaby odgrywać rolę wiodącą. Mógłby to być np. projekt dotyczący ekologicznego pozyskiwania energii z węgla lub biologicznych metod obniżania zawartości CO₂ w atmosferze.

*PRZEWODNICZĄCY KOMITETU POLITYKI
NAUKOWEJ I NAUKOWO-TECHNICZNEJ*

prof. dr hab. Kazimierz STĘPIEŃ